

Клязьма

С а м м а

С і н м а

A handwritten signature in a cursive script, appearing to be the Greek name 'ΓΑΜΜΑ ΣΙΓΜΑ'.

Γ Α Μ Μ Α Σ Ι Γ Μ Α

DANYLO STRUK

GAMMA SIGMA

1963

Cambridge, Mass.

Winnipeg, Man.

ДАНИЛО СТРУК

Г А М М А   С І Г М А

1 9 6 3

Кембрідж, Масс.

Вінніпег, Ман.

За редакцією й накладом **Богдана Климаша**

Edited and published by Robert Klymasz

Всі права застережені автором.

All rights reserved by the author.

Printed by Trident Press Ltd., Winnipeg, Man., Canada.

*Присвячую —
Т о б і.*

РОМАНТИКА

моїй Матері присвячую

I

Тоді, коли від удару мерзотних душ
стряслася вся земля,
а Боже сонце кров'ю залялось —
Тоді, коли сміявся Бог над своїми людьми,
і з насолодою дививсь
на їхнє людожерство —
Тоді, коли західний косар на Україні
жито жав,
а мачуха із півночі морила покинутих сиріт...
Тоді, коли від удару мерзотних душ
стряслася вся земля,
а кров із неба падала
смертю заливаючи весь світ,
усе,
що добре, людське й живе —
Тоді закатували і Його...
За ідеали — розрубали голову,
а за любов — пошматкували біле тіло
кати прокляті!
„Не воскресити мені мужа” — сказала Дарія...

II

А ми пішли шукати Ельдорадо:
шість ніг, шість рук,
лиш серце і душа одна,

ми п'ядь за п'ядю лупали
кавалочки гранітного життя.
І так п'ять кроків ми пройшли,
відтак протанцювали шість і сім,
і вісім славно почали.

III

Тоді я в Бога вірив,
святе Причастіє прийняв,
щодня молився
і Господа благодарив —
... за кров, за смерть, за чорну руїну,
за все, що він від ласки нам подав,
(та я цього тоді не знав!).

IV

Це лиш рефлексія — пусте!
Та не пусте є те,
що кров, що Бог любови проливає,
жартуючи і сміючися над людством —
не пропаде, не щезне —
а лишить на чолі Каїна проклятий знак,
у серці гнів а не любов,
як це мені казали всі „господи помилуй”!

V

І восьмий крок ми перейшли.
До нас могутнє серце приступило,
і ми дев'ятий весело ступили...

Та раптом, скінчилася земля:
— „Ходи, ходіть, підемо далі”,
сказало серце,
і з вірою Петра ступили ми на океан —
десята мить життя пройшла.

VI

„Вітай, коханко Вашингтона”!
сказали хором емігранти
та гопака пішли.

VII

А ми — Ти і я — поволі
п'ядь за п'ядю лупали
кавалочки гранітного життя.
Могутнє серце було з нами
і двигало тягар наших гріхів —
гріхів невільників, рабів,
що кров проляту залишили...!
„Не воскресити мені мужа” — сказала Дарія...

VIII

І так пройшли ми ще п'ять кроків,
до нас прийшла нова душа.

IX

А емігранти завстидались гопака,
танцюють „нашу польку” —
і хто вже вміє „джітербаг”,

той шаравари скинув —
та вислав „бідним” в Україну...
— „Вітай, коханко Вашінгтона,
я твій в обіймах щастя і добра”!

X

Шістнадцятий був крок рішучий —
Ти повела мене до джерела,
щоб мудрости точити.
І я точив, точив, точив —
аж висохло те джерело
а залишився лиш приемний смак живучої
і спрага... [води —
... „Чому я раб?”
... „Чому мій нарід — лакей всесвітній?”
„Де справедливість? Де наша свобода?” —
— Так я звертався до Нього,
до Того, що ми всі звертаємось
вже майже тисяч літ,
з любов’ю та мольбою...
А Він мовчав...
Тому покинув я Його,
між будяки посіяв Його слово,
нехай давиться воно, як ми душилися
і душимось в смердячії тюрмі!

XI

І так Ти провела мене
вже дев’ятнадцять кроків.
Я думав — та Ти не знала;

я ріс, рішався, — кусав Тебе за руку,
та Ти терпіла й вела.
Вела — аж раптом роздоріжжя,
роздоріжжя шляхів життя,
що мало розлучити нас.
Ти плакала, журилася,
боялася, що я пропаду,
що я на манівці піду...

ХІІ

Двадцятий крок пішов я сам.
І привітав мене могутий „Верітас”,
і став гасити спрагу —
я пив і п'ю нектар знання,
а Ти не бійся, не ридай,
бо ось надходить двадцять перший крок.
Крок проби перейшов.

ХІІІ

„Ходи, підемо, Ти і я,
тернистою дорогою життя,
туди на схід — до Нашої Мети,
де сонце сходить — де пишнії лани!
Ходи, підемо разом, Ти і я,
решту кроків нашого життя!”

Кембрідж, 1 квітня 1961

РОЗПАЧ

Ох, Боже Ти Могутній!
Чого ж Ти сотворив
і випустив на світ
ці сотворіння скверні,
що Ти людьми прозвав?
: цю іграшку Твого садизму,
котру дияволіві дав?
Не міг Ти втримати її
в Своім могучім умі?
Нащо ж створив Ти їх?
Щоби сміятися над ними;
щоби дивитися на них,
як Рим на кров Гладіаторів?
Чи крики й муки
сотворінь, що Ти створив
дають Тобіприємність,
солодкість в Твоім гіркім життю?
Чи може Ти з нудьги?
Чи може з ненависті
за свою доброту?
Ох, Боже Ти Могутній
Чому? Чому?!

КРЕДО ЕМІГРАНТА

Я гедоніст! Я сибарит!
Приємність — суть життя,
вигода все добро!
Про все страшне:
про жаль і смерть,
я вже забув;
бо нектар зі солодкого життя я п'ю,
і п'яний за Діонісом біжу,
паду навколішки перед Мамоном,
і дико, дико визнаю
кредо свого життя:
я гедоніст! я сибарит!
я раб приємности й вигоди!
я епікур —
поклонник Бахуса князя!

Кембрідж, 14 березня 1961

THE LOTUS EATERS

своїм ровесникам

В грізливу ніч,
У какофонії пискливих звуків,
то грім, то блиск
Вас пронизав —
І мов напів розвинуті,
ті ярі колоски,
Ви трепетали в бою
з грізливим градом:
Тремтіли,гнулись,
під скаженілими ударами, —
І вже прибиті до землі,
знову напружувалися
стягалися клітини
і підносились
непоборимі Ваші голівки.
І здавалося, що ніяк не подолати
лютуючій Природі Вас.

Устала буря:

Закучерявилося небо,
ущух какофонічний звук —
Подув м'який вітрець:
відсвіжуючи він гоїв,
висушуючи мокрі рани,
і калабані крові алої.

Зпід кучерів
у пасмах шарого ще неба
розсипався, мов полинь золотий,
проміньчик сонця.
Ви виструнились,
напружились і встали.
Гоїлися вже рани
і сік землі вливався
силою у Ваші стовчені
потріскані кістки.
По ранах залишилися
лиш шрами,
ті пам'ятки
про близьку смерть,
що все лиш гартували Вас,
готовили до інших боїв.
І Ви росли:
міцні — здорові.

І тішилась знеможена
старенька Господиня,
що голод перейшов —
що нею сіяні зернята
не згинули даремно,
що витримали побій...
Раділа, що буде урожай —
що надійде багатий рік.
Та землі,
знеможеній нападами,
прибитій градами,

збракло того соку,
що годував
відживших колосків.
Та Ви, привикші
до нуждань,
росли все таки далі —
міцніли,
боролися
зі світом за життя.

II

І так мов воїни
природою розбитого
героя Одисеї,
Ви таки доплили до
свіжого рятуючого берега.
Хоч виснажені, хоч поторошені —
Ви далі
змагалися.
Ви мріяли
про ту стареньку Господиню,
про рідне поле,
про давню багату землю.
І Ви боролися —
У мріях перемоги.

Та Ви не знали,
що беріг той,
що та спасаюча земля,
несе у собі опіум —

для Вас лагідну смерть.
Ви вкорінилися —
у мріях перемоги:
Ви гартувалися —
у мріях дальших битв:
І Ви хапали все,
щоби добитися,
щоби ще далі, далі
мужніти й рости.
Ви кинулись на многоплідну
нову землю
і
їли — їли.

Тихесенько, музично,
спершу ген-ген здалека,
причулась Вам
марципанова піснь.
Голодні: Ви їли далі.
А пісня та
із кожним малесеньким ковтком,
голосніла —

зближалася —
охоплювала Вас
і заливала Ваші
не обережні вуха
своїми принадно-пестливими
мельодіями забуття.
Чуже блідаве небо
під звуки вже
клекотівшої симфонії,

ставало Вам голубим,
глибоко-лазурним ...

прекрасним.

І Ви вдивлялися ...

Чуже холодне сонце

тоді бліде

тепер пшенично-жовте

розгорілося й Ви

заслухані в пишливі звуки

вигрівалися під ним.

Засмаглені, Ви чули

повну силу:

Ви раділи:

Ви рвалися

до все нових —

все кращих горизонтів —

і ... їли!

Бувало раз, один із Вас,

напружитья, ...

покине їсти, ...

здивиться у далечінь

і скаже:

„здається тисяч літ назад ...

чи пам'ятаеш? ...

десь там далеко ...

здається була ... буря ...

град ...

лице старушки Господині ...

чи пам'ятаеш? ...”

і знову їсть!
А другий коло нього,
ще молоденький,
пожувши
відповідь:

„Це мабуть снилося тобі,
це з попереднього життя...
Ти мусив червяком десь бути —
та краще Ти не говори,
сміятимуться всі...”

і знову їсть!

І так Ви їли далі.
Вам смакувала та їда.
Ви любувалися красою
нових земель:
нових
у мріях горизонтів.
І не питали Ви,
що Ви їсте —
не догадалися,
що Ви
в країні забуття,
що Ви
як всі, що кругом Вас,
стали на віки
Лотуса споживачі!

11/3/62

ОСТРІВ

Острів.
А на острові — я!
Кругом простір.
У тім просторі — я.

Гляджу кругом:
на захід —
там палата;

на схід —
убога хата.

А на острові — я!
Кругом простір.
У тім просторі — вже
тисячі
таких як я!

Від них: „Куди?” — загреміло.
„Туди!” — відгреміло, —
і тисячі
на захід повалились.

Від них: „Куди?” — зашепотіло.
„Туди!” — відшепотіло, —
і десятки
на схід полпентались.

Оставсь лиш — я!
Кругом простір.
У тім просторі — Я!

Від мене: „Куди?” —
„Туди!” —
я крок
на захід
а голос шепотить:
„палата пребагата,
а у палаті мачуха проклята,
усіх твоїх приспала,
мов Цірце,
в кабанів
їх позміняла.”

я крок назад, —
а так я крок
на схід
а голос шепотить:
„убога хата
зовсім сплюндрована,
а в хаті
мати згвалтована,
усіх твоїх
смерть розхопила.”

я крок назад, —
і Страх!

І на острові — Я!
Кругом простір.
І голос мій — луна.
Співаю своє сольо —
та лиш собі,

кругом
нема нікого,

хіба

часом

у сні...

бачу:

Острів!

А на острові — я!

Кругом...

Ох! Ні!

Пусте!

Стою лиш Я

і все... це все...

та не,

ох! не у сні!

11 листопада 1962

А В ДІЙНОСТІ

І бачу я Її,
і хвору і убогу;
І хочу я Її,
та не дійти мені одному.

Лише ві сні,
у маячінню хворім,
відвідую Її,
несу Її пісні волі.

Лише ві сні —
Лише ві сні...

А в дійсності,
Я знаю,
що там Вона,
і що між нами
провалля, скелі та вогні,
і що мені
уже ніколи
не обійнять,
не цілувать Її.

Та все ві сні
відвідую Її.

САМОТА

Тужливі, стухлі дні
снуються обімліло...

а ти,
над озером безкраїм,
сидиш один —
на самоті...

спершу
рахуєш хвилі,
що мутно
б'ють об береги —
відтак
задивишся на небо,
де хмари,
немов тоненькі волоски
на синьо-сивій голові...

задивишся...
забудешся...

і майже зникне світ —
і майже непорушна тишина...

лиш десь

немов зза тисячі століть,
ти чуєш
раз
по
раз

той Шшелест,
той Шшепіт,
той Шшум,
приглушених віків . . .

прокинешся —

і вмить ти зрозумів,
що це не озеро,
не вічність,
не стогін старини —
а порив твого серця
в обіймах самоти.

Тун Зе, Швайцарія,
20, 7, 62

РОМАНТИЧНА СОНАТА

Анданте

Вже вечір скулений чекав
тихенько за дверима:
чекав на дозвіл увійти.

— Смеркалося,

а я поволеньки ішов
задумавшись, з закритими очима:
прислухувавсь до тишини.

— Темнілося,

і в тиші тишини, немов
падучий лист здригаючи плечима:
— Шелест! — „Невжеж це Ти?”

— Чорнілося.

Аллеґрето

темно... чорно... ніч глуха...
ще місяць спить,
ще зорі не сіяють,
лиш тиша тишини
і Шелест —
— „Невжеж це Ти
з'явилася мені?”

— Сріблилося,

аж раптом ніч
відкрила рясні очі,
і зазорилася вона.
Я крикнув — „Так, це Ти!”
і защеміла вся душа.

Аллеґро

Ми обнялись —
а так поцілувались,
і радісно
охоче
дав я все Тобі,
щоби стократно
відібрати
все те, що Ти
дала мені.

Піцкато

минали хвилі
раз по раз,
зникали зорі
раз по раз,
і шепіт Твій —
і мої мрії —
і поцілунки —
раз по раз,
і серця наші
у обнятті
то рвались
то дрижали
раз по раз...

Анданте

— Шарілося,
вже ранок позіхаючи чекав
ще сплячий за дверима:
чекав на дозвіл увійти.

— Днілося,
— Виднілося,

як я поволеньки ішов
закоханий з мрійливими очима:
я вслухувавсь до ранньої роси.

Фінале

І в ранній красоті
я бачив, що раділо все:
І миючись в росі
я теж радів,
що ми кохалися в ночі.

10/17/62

ВРАЖІННЯ: 1

Зорі! Зорі! Зорі!
Зоря! —
Ранок!

Ніч,
немов холодна сталь
натягнена та нерухома,
подалася...
і затремтіла
під ударом гарячого вогню,
почервоніла...

..! лопнула
й швидко

швидко

швидко

поблідла — завертілась

і в мить

уже бліда,
розтоплена, кипляча,
розлялася вона —
облила світ...

Так з нефоремного заліза

вилятий

у формі
ціпеніє...
стигне...
День.

3/26/62

ВРАЖІННЯ: 2

Картина Кохання

Чорний плюш.

Із чорного плюшу кімната.

Стіни, суфіт, підлога:

чорний плюш — усе.

Вікон — немає;

Дверей — немає;

лише

стіни, суфіт, підлога —

і все, і все це покрите, зашите

у чорний плюш.

Чорний, чорний плюш:

такий чорний, такий, що аж блищить,

освічує себе.

І видно:

на підлозі... чи може... на суфіті...

[чи на одній стіні —

все одно де,

бо всюди плюш, —

видно прекрасну скрипку, дорогоцінний

[страдіваріюс.

Вилискується на чорному плюші.

Прекрасна,

Гибка,

Бароково-вигинаста.

Вилискується —

пишається.

На ній грає

ледяно-білий смик,
Віртуоз.
Вигинається,
тріпоче,
підскакує,
притулюється...

скоро
поволі,
скоріше, скоріше,
вищі тони,
вищі...

Скрипка в екстазі трелює,
тремтить тонами,
тонами пишастими:
це любов!
це він і вона в любовних трелях!

От-от, кінець!
Екстаза!
Апекс хотінь: Апекс стремлінь!
Вище,
вище,
вище,
на п'ятій позиції,
смик
мов блискавки на чорному плюші:
все блищить,
все вилискується РАПТОМ!!

(...)
бліда... бліда, безкровна рука...
зі суфіта...

із підлоги ...
зі стіни ...   це все одно,
  бо всюди плюш ...

безкровна рука ...
і довгі на ній пальці ...   довгі ...

музикальні,
бліді ... неначе з леду —
  мутно-прозорі ...

елегантні пальці ...
а ... а, на нігтях манікюр
прозорий ...

Рука простягається,
сама рука,
                                    раптом,
                                    раптом

РАПТОМ!
                                    з відкись
  до скрипки

хапає скрипку
за горло:
                            Секунда трелів.
                            Скажений визг.
                            Всі тони: всі октави: всі позиції
  р а з о м

в один миг
в одну какофонічну секунду
                                    паде блідий смик
                                    тріскають струни
                                    звисає безвільний карк.

Паде скрипка на плюш,
на чорний плюш,
мов годинник Далі, мов пластичне тіло, м'яке
на плюш.

Тиша.

У повітрі бліда
ледяно-біла рука
і довгі, довгі
музикальні пальці...

одна краплина крові
поволі із руки,
із пальців,
паде
на чорний плюш,... і...

всякає...

19 грудня 1962

МОЗАЇКИ: 1

Сріблисто-лазурна Весна

Останній лист, жовтий, жовтий, неначе мід
[старий,
здригнув,
скорчився... ще раз в останньо...
затремтів... і
впав
стрімголов,
стрімголов
у пропасть.

Земля,
випучила свої жили, скорчилась від болю,
й потріскала
вишкірюючи свої камінні зуби —
запінилася
в екстазі смертній... та піною,
піною сріблистою, останніми соками,
обляла
свої чорні, глибокі рани...
і
вмерла.

А на третій день,
блиск,
грім,
гарячі удари міді об мідь,

і розкоші дзвонної симфонії —
спершу
піднявся лист,
                        позеленів
і струнко став — повний надії.
і кликав до землі —
і чула земля —
і встала. Вітри
облизали піну. Дощі
обмили рани. Сонце
висушило і своїми лагідними пальчиками
  [вигладило
порепану шкіру.
І в надії
зазеленіла й поросла легеньким волосочком
воскресша земля.
І усміхнулась Ти,
Ти знову побідила,
Ти знову, знову воскресила світ —
і усміх Твій,
        й Твої голубині очі,
                й чар,
                        і запах сліз кохання —
                усе:
Срібристо-лазурна Весна.

1962

МОЗАЇКИ: 2

Утренья і Вечіря

Повія Ніч
уже звивала свої чорні коси
в тісний клубок...
гуляла, ах гуляла...
Тепер ізмучилась.
Та не лягала спати,
лише танцюючи
гасила свої свічечки...
одну по одній.

Не спішилася:
Та як застукав День-Нарциз,
Вона вже спала...

День увійшов.
Пішов над ставок
і зупинивсь,
щоби обмитися,
щоби полюбуватися своєю красою...

Ставок не рухався — чекав замріяно...
Його легенький віддих
парою зносився в небеса,
а чистенька, лагідна його поверхність,
крилася гусячою шкірою

при спогадах
про Ніч.
Повія Ніч. Так чудова, чудова...

Це запримітив День:
зі задрості
спалахнув
почервонів
вискочив на небо — палаючи від гніву.
Немилосердно пік —
ставок терпів, терпіли трави, терпіли всі —
він лютував: палахкотів,
аж виснажившись,
забув про все і стрімголов

шубовсьнув

у ставок

і там зістав.

Ставок простив усе,
й холодив його, бо знав, що
знов, ось-ось уже
Повія Ніч гулятиме,
сипатимуться перли з Її уст,
горітимуть перлинові свічки,
й все, усе пеститимуть
Її прекрасні чорні коси.

Ставок тихесенько радів.

МОЗАЇКИ: 3

(п'яти лінійники)

Роса:

сльози кохання...

спалахнуло сонце, усміхнулась трава

Кохання? Ні:

Роса.

* * *

Ніч:

смола чи чорний плюш?

Болить душа... Так, в стухлу ніч душа

Не плюш — — —

смола.

* * *

Літо:

зелені тисячі...

подув вітрець, упав листок: один не всі

Вже Осінь, Осінь у

душі.

* * *

Берізки:

білі, стрункі...

любувались, що тисяча зір в небесах —

Упала одна: берізки в

сльозах.

* * *

Ромашка:
Любиш? Не любиш?
пелюстки відривала:
Не любиш! — — — —
зів'яла.

* * *

Молитви:
вітри надули хмари —
та не має грози, вщухнуть вітри:
Зникли молитви й
хмарк.

* * *

Вітер:
шипить, шумить, скрегоче:
пісок Сфінкса очі дре — — я сам...
Голос душі? Вітер? — —
Уман.

* * *

Кров:
на зеленім листочку
лиш краплина то все; лиш подує вітрець
Зозулька — — — —
втіче.

* * *

Самота:
цвяшок один на великій
порожній стіні... А картина? Нема!
Без любови цей цвяшок
це я.

З М І С Т :

	<i>Стор.</i>
РОМАНТИКА	7
РОЗПАЧ	12
КРЕДО ЕМІГРАНТА	13
THE LOTUS EATERS .	14
ОСТРІВ	20
А В ДІЙНОСТІ	23
САМОТА	24
РОМАНТИЧНА СОНАТА	26
ВРАЖІННЯ:	29
1. Зорі! Зорі! Зорі!	29
2. Картина кохання	30
МОЗАЇКИ:	34
1. Срібристо-лазурна Весна	34
2. Утренья і Вечірня	36
3. П'яти лінійники	38

